

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

ШВЕЦЬ Олена Анатоліївна

УДК 378.016:72.012(430)(043.3)

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
У ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ШКОЛАХ НІМЕЧЧИНИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Вінниця – 2022

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор
Коломієць Алла Миколаївна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
проректор з наукової роботи, м. Вінниця.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Бідюк Наталя Михайлівна,
Хмельницький національний університет,
директор Центру порівняльної професійної
педагогіки, м. Хмельницький;

доктор педагогічних наук, професор
Оршанський Леонід Володимирович,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка, завідувач
кафедри технологічної та професійної освіти,
м. Дрогобич

доктор педагогічних наук, професор

доктор педагогічних наук
Сліпчишин Лідія Василівна,
Львівський навчально-науковий центр
професійної освіти Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова, доцент
кафедри теорії і методики технологічної освіти,
креслення та комп'ютерної графіки інженерно-
педагогічного факультету, м. Львів.

Захист відбудеться 18 жовтня 2022 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус 1, зала засідань вченої ради, ауд.102.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (вул. К. Острозького, 32, м. Вінниця, 21001) та на сайті університету за адресою: info@vspu.net.

Автореферат розісланий «17» вересня 2022 року.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

О. В. Акімова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Обрання Україною стратегії євроінтеграції спонукає до необхідності модернізації національної системи вищої освіти та забезпечення її якості відповідно до загальноєвропейських вимог. Основна функція сучасної вищої освіти – забезпечення сталого розвитку всіх держав світу в соціальному, культурному, економічному та політичному напрямках. І оскільки в сучасних умовах дизайн є невід’ємною частиною матеріального та віртуального світу, то саме дизайнерська діяльність стає дієвим способом втручання в усі процеси, що відбуваються в різних сферах суспільного життя,

Значні темпи глобалізації економіки, посилення євроінтеграційних процесів, розвиток інноваційних технологій висувають нові вимоги до якості професійної підготовки фахівців усіх сфер, зокрема й сфери дизайну. Тому необхідною є побудова в Україні системи дизайн-освіти, яка створить об’єктивні умови для випереджувальної підготовки дизайнерів, здатних до системних перетворювальних процесів у всіх сферах життєдіяльності на благо людини у напрямі підвищення її комфортного життя, духовного й морального вдосконалення, сталого розвитку всього суспільства.

Лідером у сфері дизайну світовою спільнотою визнано Німеччину. Європейська вища освіта в сфері мистецтва і дизайну багато в чому родом саме з Німеччини. У цій країні існують свої дизайнерські традиції, сформована підприємницька культура, діє система сприяння розвитку дизайну та дизайн-освіти. Сьогодні університети мистецтва і дизайну в Німеччині як і раніше створюють тренди, а їх випускники затребувані в усьому світі. Тому досвід Німеччини може бути корисним для розробки стратегій реструктуризації дизайн-освіти України, яка стала на шлях європеїзації і системної трансформації.

Глобалізаційні процеси, що відбуваються в сучасному культурному, економічному та освітньому просторах, нові реалії розвитку України в умовах європейського вибору, суттєве зростання впливу дизайну на всі сфери людської життєдіяльності зумовлюють необхідність внесення змін у методологічні підходи до організації вітчизняної дизайн-освіти.

В Україні, як і в усіх пострадянських країнах, дизайн як культурне і загальноцивілізаційне явище було визнано порівняно недавно, лише наприкінці ХХ століття. Ґрунтовні дослідження проблем дизайну та дизайн-освіти в нашій країні розпочато лише в третьому тисячолітті. Українськими дослідниками проаналізовано проблему дизайну як феномену художньої культури (Є. Антонович); визначено методологічні та естетико-художні проблеми дизайну (В. Вишневська, В. Прусак, І. Рижова, П. Татіївський та ін.). Питання теорії та історії дизайну представлені в працях В. Даниленка, глобалізаційні процеси сучасності в сфері дизайну проаналізував В. Косів, естетику дизайнерської творчості розкрив у своїх дослідженнях В. Сидоренко. Окремі аспекти становлення та розвитку дизайн-освіти у світі досліджували В. Бойчук, Т. Зузяк, С. Нікуленко, Л. Оршанський, А. Павлів, Л. Сліпчишин, Г. Сотська, В. Тименко, С. Чебоненко, О. Фурса.

В українській педагогічній науці наразі є чимало дисертацій, присвячених підготовці майбутніх дизайнерів. Дослідниками запропоновано педагогічні умови розвитку ініціативності майбутніх дизайнерів у процесі навчально-творчої діяльності (О. Трошкін, 2004), з'ясовані особливості формування проектно-образного мислення дизайнера (В. Турчин, 2004), визначено організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України (В. Прусак, 2006), запропонована система застосування графічних комп'ютерних програм у підготовці майбутніх фахівців з дизайну (Ю. Яворик, 2008), дипломне проектування представлено як засіб формування готовності майбутніх дизайнерів до професійної діяльності (Т. Козак, 2010), проаналізовано умови формування творчої компетентності майбутніх дизайнерів у процесі вивчення комп'ютерної графіки (Н. Комашко, 2011), доведено необхідність застосування акмеологічного підходу в професійній підготовці майбутніх дизайнерів (С. Чирчик, 2011), визначено тенденції розвитку дизайн-освіти в Україні (О. Фурса, 2014), обґрунтовано теоретичні та методичні основи системи неперервної екологічної підготовки фахівців з дизайну (В. Прусак, 2020).

Загалом в Україні дизайн визнано чинником гармонізації відносин суспільства та особистості, проте поза увагою українських дослідників тривалий час залишався закордонний досвід організації дизайн-освіти. Тому особливо цінними для теорії і практики українського дизайну стала написана в 2013 році дисертація В. Тягура «Розвиток професійної художньо-промислової освіти в Німеччині (перша половина XX ст.)», у якій автор проаналізував типологію проектно-художніх методів і прийомів німецької дизайн-освіти в минулому столітті.

Але з тих пір теорія і практика дизайнерської діяльності зазнали кардинальних змін, тому вони й стали за останні 20 років предметом досліджень багатьох українських науковців. У науковій літературі представлено: дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури (В. Даниленко, С. Мигаль, П. Татіївський), філософські основи дизайну (І. Рижова), синтез дизайну і технологій (Є. Антонович), методика викладання дизайну (В. Вдовиченко, Я. Миськів, Г. Попова), особливості професійної підготовки дизайнерів (Н. Дерев'янка, З. Макар, Н. Комашко, Л. Оружа, В. Прусак, С. Чирчик та ін.). Та все ж, зміст і методологія підготовки майбутніх дизайнерів і до сьогодні потребують більш глибокого дослідження з метою виявлення позитивних впливів зарубіжної, зокрема й німецької, дизайн-освіти на вітчизняну.

Професійна підготовка дизайнерів в Україні регулюється низкою нормативноправових актів й офіційних документів (Закони України «Про освіту» (2017 р.) та «Про вищу освіту» (2014 р.), постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011 р.), «Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (2015 р., зі змінами від 24 березня 2021 р., затвердженими Постановою КМ України № 365), «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»

(2015 р.), листи й накази Міністерства освіти і науки України, «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (2015 р.) та ін.) і ґрунтується на положеннях міжнародних освітніх документів («Європейські стандарти і рекомендації для гарантії якості вищої освіти» (ESG) (2015 р.), Інчхонська декларація «Освіта 2030: Забезпечення загальної інклюзивної і справедливої якісної освіти та навчання впродовж життя» (2015 р.), Міжнародна стандартна класифікація освіти (ISCED) (2011 р.), Усесвітня декларація про вищу освіту для 21 ст.: підходи та практичні заходи (1998 р.) та ін.), що окреслюють основні вектори реформування й розвитку дизайн-освіти, напрями інтеграції до європейського та світового освітнього простору, ефективні шляхи забезпечення якості професійної підготовки конкурентоздатних дизайнерів.

У Німеччині професійна освіта, зокрема й підготовка дизайнерів у дизайнерських школах, регулюється низкою нормативно-правових документів, зокрема: Законом про професійну освіту (Berufsbildungsgesetz), Законом про консолідацію та розвиток праці (Arbeitsförderungs Konsolidierungsgesetz, AFKG), Законом про права та обов'язки роботодавців і трудових колективів (Betriebsverfassungsgesetz, BetrVG), Законом про розвиток професійної освіти за рахунок посилення ролі планування та наукових досліджень (Gesetz zur Förderung der Berufsbildung durch Planung und Forschung).

Досягнення професійної освіти в Німеччині привертають увагу багатьох українських дослідників (Н. Абашкіна, Н. Бідюк, І. Бойчевська, М. Дужа-Задорожна, М. Кузів). Найбільш відомими популяризаторами ідей німецької професійної дизайн-освіти є Т. Козак, З. Макар, В. Прусак, В. Тягур. Проте, незважаючи на значний інтерес до окремих аспектів професійної підготовки дизайнерів у Німеччині, поза дослідницькою увагою залишається цілісне бачення реального стану, процесу вдосконалення та модернізації, сучасних тенденцій розвитку дизайн-освіти та особливостей підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини з початку ХХІ століття. Відсутній і аналіз концептуальних основ сучасного дизайну, цілей і завдань випереджувальної професійної підготовки дизайнерів, що не дозволяє системно й цілісно визначити основні тенденції розвитку та проблеми дизайн-освіти на сучасному етапі.

З огляду на лідерські позиції німецького дизайну в усьому світі, вважаємо, що українську дизайн-освіту доцільно розбудовувати в єдиній системі підготовки фахівців дизайнерського профілю з урахуванням кращих зразків зарубіжного, насамперед німецького, досвіду.

Отже, актуальність обраного напрямку дослідження обумовлена низкою суперечностей між:

- необхідністю врахування європейських тенденцій у визначенні шляхів удосконалення професійної підготовки дизайнерів в Україні і недостатністю знань про основні тенденції розвитку європейської дизайн-освіти, зокрема в Німеччині, як в одній із провідних країн у сфері дизайну;
- потребою наукового обґрунтування особливостей розвитку дизайну та дизайн-освіти Німеччини, спрямованого на виявлення етапів,

закономірностей, нових соціальних функцій дизайну, і недостатньою вивченістю інновацій у теорії та практиці сучасної дизайн-освіти Німеччини;

- важливістю визначення сучасних цілей і завдань випереджувальної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині та інших країнах і недостатністю теоретичних досліджень у цьому напрямі;
- необхідністю розроблення нових методологічних засад розбудови української дизайн-освіти з урахуванням європейських стандартів і неготовністю викладачів дизайну до такої модернізації, що зумовлено низьким рівнем їхньої методологічної культури;
- потребою запозичення кращих зразків німецького досвіду у практику української дизайн-освіти і відсутністю відповідного методичного забезпечення та його системного теоретичного обґрунтування;

Зазначені суперечності уможливили визначити проблему дослідження, яка полягає в необхідності аналізу методології, виявлення сутнісних характеристик і основних тенденцій розвитку дизайн-освіти в Німеччині з метою використання позитивного досвіду в процесі модернізації української системи підготовки дизайнерів на основі поєднання європейських тенденцій і національних особливостей.

Актуальність проблеми, недостатня її розробленість сучасних педагогічних дослідженнях і необхідність подолання зазначених суперечностей зумовили вибір теми дисертації – **«Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складовою науково-дослідної роботи Львівського науково-практичного центру Інституту професійно-технічної освіти НАПН України «Модернізація науково-методичного забезпечення професійної підготовки фахівців народних художніх промислів» (РК №0113U001272); науково-дослідної роботи кафедри дизайну Національного лісотехнічного університету України «Теоретико-методологічні засади екологізації освіти як чинника формування людського капіталу для сталого розвитку» (РК №0115U002315); науково-дослідних робіт кафедри педагогіки, професійної освіти і управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методичні засади формування загально педагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (РК №0115U002571), «Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (РК №0119U102999), а також кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Педагогічні умови проектування змісту професійно-практичної підготовки фахівців в галузях технологій, професійної освіти та мистецтва» (РК №0121U113667).

Тема затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 16 від 22.03.2017 р.) і

узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1063 від 21.06.2017 р.).

Мета дослідження полягає у виявленні теоретичних, організаційних й методичних особливостей підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини та можливостей використання прогресивного досвіду цієї країни у теорії та практиці української системи дизайн-освіти.

Об'єкт дослідження – система дизайн-освіти в Німеччині.

Предмет дослідження – теорія і практика підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини.

Відповідно до мети, об'єкту та предмету визначено такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати стан дослідженості проблеми у педагогічній теорії та практиці.
2. Обґрунтувати вплив нових соціальних функцій дизайну на вимоги до професійної підготовки дизайнерів і до рівня методологічної культури викладачів дизайну.
3. Визначити передумови та основні етапи становлення та розвитку дизайн-освіти в Німеччині та їх змістово-функціональні характеристики.
4. Охарактеризувати методичні засади (зміст, технології та методи) підготовки майбутніх дизайнерів у дизайнерських школах Німеччини.
5. З'ясувати особливості організації дуальної форми підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини.
6. Виявити механізми організації додаткової, неперервної та дистанційної підготовки дизайнерів у Німеччині.
7. Апробувати в практиці українських ЗВО окремі елементи методології організації підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини та визначити їх ефективність.
8. Визначити концептуальні засади вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів України з урахуванням європейських тенденцій та окреслити перспективні напрями застосування прогресивних ідей досвіду Німеччини в умовах реформування вітчизняної системи дизайн-освіти.

Концепція дослідження ґрунтується на основних положеннях філософії освіти та філософії дизайну, педагогіки вищої школи, психології дизайнерської творчості; методології дизайнерської діяльності; закономірностях і принципах організації освітнього процесу в ЗВО, що на методологічному, теоретичному й методичному рівнях визначають концептуальні засади вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів з урахуванням європейських тенденцій.

Основою концепції є твердження, що для професійної підготовки сучасного дизайнера відповідно до європейських стандартів має бути змінена філософія та методологія організації дизайн-освіти в Україні з урахуванням кращих взірців європейського досвіду.

На методологічному рівні основою концепції є визнання того, що в сучасному суспільстві змінились функції дизайну: акценти зміщуються з

удосконалення теперішнього на проектування майбутнього. Методологія дизайнерської діяльності на сучасному етапі розвитку суспільства зазнала кардинальних змін, оскільки об'єктами дизайну нині є не лише реальне, а й віртуальне середовище, а також процеси управління організаціями та поведінкою окремих людей. А тому має змінитись і методологія організації професійної підготовки майбутнього дизайнера, в основу якої варто імплементувати кращі зразки німецького досвіду, оскільки Німеччина є лідером у сфері дизайну. Для того, щоб підготувати конкурентоздатного дизайнера, в дизайн-освіті необхідно застосовувати такі методологічні підходи: системний, синергетичний, цивілізаційний, глобалізаційний, культурологічний, аксіологічний, особистісний, діяльнісний, акмеологічний, етнографічний, компетентнісний, комп'ютерно орієнтований. Кожний із методологічних підходів передбачає дотримання принципів науковості, систематичності, наступності, інтелектуалізації, індивідуалізації, колективної міждисциплінарної творчості, розвитку творчої індивідуальності, експериментального формотворення, прикладної та промислової спрямованості, формування екологічного мислення, наставництва, інноваційності у методах викладання та оцінювання результатів навчання, академічної свободи.

На теоретичному рівні основою концепції є визнання необхідності виконання наукових досліджень у сфері дизайну за трьома напрямками: соціально-культурологічним (нова філософія та соціальні функції дизайну, світові тенденції дизайну, національні особливості дизайну), техніко-технологічним (науково-технічні інновації виробництва, технології організації дизайнерської діяльності, використання новітніх засобів ІКТ в проектуванні) та психолого-педагогічним (нова психологія та педагогіка дизайну, методологія організації дизайнерської діяльності, інноваційні освітні технології підготовки дизайнерів) та впровадження їх результатів у зміст підготовки фахівців у дизайнерських школах.

На методичному рівні в основу концепції дослідження покладено визнання потреби вивчення кращих зразків німецького досвіду щодо використання технології формування в студентів дизайн-мислення; методик використання STEM-, STEAM- і STREAM-технологій як нових форм інтеграції знань в дизайн-освіті; методів розвитку творчого мислення майбутніх дизайнерів, їхньої здатності до роботи в мультипрофесійних командах і готовності до науково-дослідницької діяльності з метою розбудови сфери дизайну сталого розвитку.

Теоретико-методологічною основою дослідження є філософсько-культурологічні (Audehm K., Baethge M., Buss K.-P., Bichler M., Bürdek B.E., Deutsch R., Frommberger D., Gropius W., Grossmann Y.V., Hellwig S., Huber K.-P., Illerhaus K., Messing B., Müller U.R., Raap H., Reckwitz A., Rehbarg M., Reinisch H., Schlemmer O., Schön D., Schwarz-Hahn S., Spitz R., Voßkuhle A., Wilhelm K.), психолого-педагогічні (Bäb O., Bähren T., Bitzer P., Borch H., Dörr J., Ernst H., Gartenschlaeger U., Hölterhof T., Hugentobler H. K., Kerres M., Krippenddorff K., Lang M., Leimeister J. M., Ludwig H.-R., Mareis C., Müller K., Nyffenegger F., Pätzold G., Rehm M., Reichhardt U., Reichmann G., Rummler K., Schneider B.,

Selbach A., Schöpf N., Söllner M., Vogel C., Westhoff G., Wölfel C., Zerweck P., Zentek S.) та компаративістські дослідження німецьких (Badke-Schaub P., Giegler S., Jobst B., Kehm B., Koppen E., Kunzmann K. R., Lenhardt G., Liefner I., Lindberg T., Meinel C., Moritz J., Mueller R., Rhinow H., Schatzl L., Schelten A., Schroder T., Teichler U., Thoring K., Vehrkamp R., Weiss M., Zedier R.) і українських (Н. Абашкіна, Є. Антонович, В. Голобородько, В. Даниленко, Ю. Дяченко, Я. Камінецький, С. Мигаль, Л. Оршанський, А. Попова, В. Прусак, І. Рижова, П. Татіївський, В. Тягур, О. Фурса) науковців і педагогів-практиків, що уможливило здійснити аналіз становлення та розвитку дизайн-освіти в Німеччині, з'ясувати її досягнення та переваги, проблеми та недоліки і визначити прогресивні ідеї німецького досвіду для імплементації його в Україні.

Методи дослідження: У дисертації використано комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження:

теоретичні: бібліографічний і ретроспективний аналіз, порівняння та узагальнення – для визначення соціальних функцій дизайну та проблем дизайн-освіти в Україні та Німеччині; системно-парадигмальний – для виявлення внутрішньої логіки та основних парадигм розвитку сучасної німецької дизайн-освіти; метод структурно-функціонального моделювання – для побудови концептуальної моделі сучасної системи дизайн-освіти; метод класифікації та систематизації – для визначення основних етапів розвитку дизайн-освіти в Німеччині та кращих зразків німецького досвіду; прогнозування – для обґрунтування перспектив розвитку дизайн-освіти України на основі використання прогресивних ідей німецького досвіду;

емпіричні: аналіз соціологічних досліджень, узагальнення досвіду професійної підготовки дизайнерів і порівняння форм організації дизайн-освіти, аналіз професійних освітніх програм німецьких дизайнерських шкіл – для визначення їхніх переваг і недоліків; психолого-педагогічне спостереження за навчальною, проектною та науковою діяльністю українських студентів з метою визначення їхньої готовності до професійної діяльності в умовах постійних соціо-економічних змін; експериментальні методи, опитувально-діагностичний метод (анкетування, тестування) – для визначення рівнів готовності студентів до проектної та дослідницької діяльності та рівнів методологічної культури викладачів дизайну;

статистичні: обчислення значення критерія істотності відмінностей коефіцієнтів варіації (критерія згоди) для підтвердження не випадковості розходжень числових результатів у контрольних і експериментальних групах.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

вперше

- на основі аналізу прогресивних ідей німецького досвіду визначено етапи та особливості розвитку дизайн-освіти в Німеччині, тенденції та перспективи розвитку сучасного дизайну, нові функції дизайн-освіти в епоху цифровізації (культуротворча, освітня, розвивальна, діагностична, інноваційно-творча, проектно-програмна, впроваджувальна, консолідаційна, інтеграційна) та вимоги до професійної підготовки сучасних дизайнерів;

- оцінено вплив перших німецьких шкіл на розвиток світової дизайн-освіти та з'ясовано досягнення (дуальна форма навчання, технології формування дизайн-мислення, міжнародна співпраця, робота в командах) та проблеми (низька готовність студентів і викладачів дизайнерських шкіл до наукових досліджень) професійної підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини;

- визначено напрями (організація випереджувального навчання, використання проблемно-орієнтованого навчання, застосування дослідницьких методів у навчанні, підсилення практичної спрямованості навчання, особистісна орієнтація навчання, організація командної роботи студентів, створення умов для неперервного навчання впродовж життя, впровадження інтерактивних методів навчання, застосування методів евристичного навчання, організація навчання для сталого розвитку) та запропоновано методика імплементації німецького досвіду дизайн-освіти в професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні;

- розроблено й апробовано методика формування методологічної культури викладача дизайнерських дисциплін за такими напрямками: залучення викладачів дизайну до науково-дослідної діяльності, організація їхньої інноваційної педагогічної діяльності, оновлення змісту професійної підготовки дизайнерів відповідно до європейських стандартів;

уточнено особливості дуальної, додаткової, неперервної та дистанційної дизайн-освіти в Німеччині; методологію дизайнерської діяльності в парадигмі сталого розвитку та принципи сучасної дизайн-освіти (науковості, систематичності, наступності, інтелектуалізації, індивідуалізації, колективної міждисциплінарної творчості, розвитку творчої індивідуальності, експериментального пропедевтичного формотворення, прикладної та промислової спрямованості, формування екологічного мислення, наставництва, інноваційності у методах викладання та оцінювання результатів навчання, академічної свободи); методика використання STEM–, STEAM– і STREAM–технологій як нових форм інтеграції знань в дизайн-освіті;

подальшого розвитку дістали: практика модернізації системи дизайн-освіти в контексті формування дизайн-мислення; технології дистанційного навчання дизайну та використання засобів ІКТ у дизайн-проектуванні; методи розвитку творчого мислення фахівців з дизайну; методологія наукових досліджень за такими трьома напрямками: соціально-культурологічним (нова філософія та соціальні функції дизайну, світові тенденції дизайну, національні особливості дизайну), техніко-технологічним (науково-технічні інновації виробництва, технології організації дизайнерської діяльності, використання новітніх засобів ІКТ в проектуванні) та психолого-педагогічним (нова психологія та педагогіка дизайну, методологія організації дизайнерської діяльності, інноваційні освітні технології підготовки дизайнерів).

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

- доведено, що для забезпечення ефективної імплементації німецького досвіду підготовки майбутніх дизайнерів в Україні необхідні формування та розвиток методологічної культури викладачів дизайнерських дисциплін;

- визначено компоненти, рівні та критерії (художньо-творчий, інноваційно-педагогічний, науково-методологічний, акмеологічний, оцінювально-рефлексивний) й показники оцінювання методологічної культури викладачів дизайну;

- доведено необхідність поєднання в професійній підготовці дизайнерів освітньої та науково-дослідної роботи викладачів і студентів за такими напрямками: гносеологія дизайну – вивчення дизайнерських способів пізнання; праксеологія дизайну – вивчення практик і процесів проєктування; феноменологія дизайну – вивчення форми та конфігурації артефактів.

Практичне значення. Сформульовані в дисертації положення та висновки, що відтворюють особливості здійснення успішної дизайн-освіти в Німеччині, можуть бути застосовані для розбудови української системи професійної підготовки дизайнерів, що сприятиме розширенню можливостей виходу українського дизайну в європейський простір.

Підготовлені автором навчально-методичні матеріали (навчально-методичний посібник «Колір у просторово-глибинній композиції інтер'єру», методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисциплін «Основи проектної графіки», методичні вказівки «Рисований шрифт», посібник «Німецький дизайн у персоналіях» та конспект лекцій з дисципліни «Тенденції та перспективи розвитку сучасного дизайну») можуть бути використані в інших ЗВО України, де навчаються майбутні дизайнери.

Основні наукові положення дисертації **впроваджено** в освітній процес Львівської академії мистецтв (довідка №100 від 07.06.2022 р.), Луцького національного технічного університету (довідка № 417/01-14 від 04.06.2022 р.), Національного лісотехнічного університету України (довідка №01-289 від 06.06.2022 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/12 від 14.04. 2022 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка №01-23/82 від 06.06.2022 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка №411-33/03 від 06.06.2022 р.).

Практичні рекомендації щодо дотримання європейських стандартів у дизайні середовища були успішно апробовані студентами в роботі фірми «Інтердім», Клубу архітекторів і дизайнерів фірми «Агромат» (КАДА) (довідка від 22.06.2022 р.) і можуть бути корисними для інших дизайнерських фірм.

Особистий внесок. В опублікованих у співавторстві працях автору належать: аналіз тенденцій розвитку європейської дизайн-освіти [3], методика виконання студентами STEAM-проектів [10; 19; 55] і розвитку в їхнього дизайн-мислення [11; 13], опис характерних особливостей дуальної дизайн-освіти Німеччини [12] та етапів використання засобів комп'ютерної графіки в проєктуванні [14], визначення нових функцій дизайну та методологічних підходів до організації дизайн-освіти з використанням німецького досвіду [15;

16], а також методологічних основ наукових досліджень у сфері дизайну [18; 21]. Інші спільні праці [27; 28; 36; 37; 38; 41; 42; 46; 47] написані в співавторстві зі здобувачами освіти, які були долучені до збирання та аналізу необхідної інформації.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднено автором на науково-практичних конференціях різних рівнів, зокрема: *міжнародних*: «Проблеми дизайну та дизайн-освіти у світовому соціопросторі» (Львів, 2013), «Концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти України в умовах євроінтеграції» (Львів, 2015), «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи» (Львів, 2015), VIII International Forum «Design Education 2015» (Харків, 2015), «Деревооброблювальні технології та системотехніка лісового комплексу» (Харків, 2016), «Львівська національна академія мистецтв та етапи формування професійної мистецької освіти в Україні» (Львів, 2016), «Шімон Холлоші – яскравий представник Нодьбанської школи живопису, педагог та художник» (Ужгород, 2017), „Гаврило Глюк і Закарпатська школа живопису ХХ ст.: унікальність, мистецьке та духовне сприйняття на фоні епохи” (Ужгород, 2017), „Мистецький простір України. Історія та виклики сучасності” (Рівне, 2017), «Innovations and modern technology in the educational system: contribution of Poland and Ukraine» (Sandomierz, Poland, 2017), „Культурні домінанти в реаліях ХХІ століття” (Рівне, 2018), „Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (Київ-Вінниця, 2018, 2021), «AL-FARABI» (Arapgir-Malatya, Turkey, 2021), «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (Харків, 2021), «Функції дизайну в сучасному світі: виміри сучасності» (Суми-Харків, 2021), «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2021), «Scientific Community: Interdisciplinary Research» (Hamburg, Germany, 2021), «Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration» (Leipzig, Germany, 2021);

всеукраїнських: «Деревообробка: технології, дизайн, екологічні проблеми» (Львів, 2013), «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (Вінниця, 2016, 2018, 2020), «Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності» (Черкаси, 2017), „Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій” (Вінниця, 2018), «Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2019), «Scientific community: interdisciplinary research» (Гамбург, Німеччина, 2021); «Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2021); «Філософія культурно-мистецької освіти» (Київ, 2022), а також на всеукраїнському вебінарі «Розвиток творчого потенціалу особистості в мистецькій освіті» (Вінниця, 2021);

університетських: конференції професорсько-викладацького складу, докторантів та аспірантів НЛТУ України (Львів, 2013 – 2021), «Теоретичні та прикладні аспекти створення енергоощадних і екологобезпечних технологій деревообробки» (Львів, 2015); науково-методичних семінарах для викладачів і студентів кафедри дизайну на тему „Просторово-глибинна композиція в інтер'єрі” (Львів, 2018).

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук на тему «Творчий розвиток фахівця з дизайну на засадах компетентнісного підходу у процесі підвищення кваліфікації » була захищена в 2012 році, її матеріали у тексті докторської дисертації не використовувались.

Публікації. Результати дослідження висвітлено в **59** публікаціях. Серед них: 1 одноосібна монографія, 1 колективна зарубіжна монографія, 1 навчальний посібник; 15 статей у фахових виданнях України; 3 статті у виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах даних Web of Science Core Collection (2) та Scopus (1); 4 статті у міжнародних наукових періодичних виданнях; 24 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації; 10 праць, які додатково відображають наукові результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел (620 найменувань, з них – 427 іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації складає 490 сторінок, з них – 398 основного тексту. Робота ілюстрована 11 таблицями та 14 рисунками на 25 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами і темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання методи дослідження; обґрунтовано концепцію, методологічні й теоретичні засади дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення результатів наукової роботи; зазначено особистий внесок автора в працях, написаних у співавторстві; викладено стан апробації результатів дослідження.

У першому розділі – **«Ретроспективний аналіз розвитку дизайну в світі та дизайн-освіти у Німеччині»** – проаналізовано філософські, історичні та соціоекономічні передумови розвитку дизайну та європейської дизайн-освіти; оцінено вплив перших німецьких шкіл на розвиток світової дизайн-освіти; визначено етапи та особливості розвитку дизайн-освіти в Німеччині.

Сучасна практика дизайну тісно пов'язана зі зміною й трансформацією світу. Потреби в дизайні та вимоги до дизайнерів постійно змінюються завдяки створенню нових матеріалів, нових технологій виробництва, нових потужних інструментів, електронних носіїв і віртуальних середовищ. Форми дизайнерської діяльності також змінилися: зі студії в одному місці, де керують провідні дизайнери, вони перемістились у розподілений колектив, де команда дизайнерів може бути розкидана по всьому світу. За останні два десятиліття в дизайні з'явилося кілька нових областей, таких як сервіс-дизайн, спекулятивний дизайн, перехідний дизайн, соціальний дизайн, дизайн сталого розвитку тощо. Тобто, за

останні кілька десятиріч років сфера дизайну зазнала суттєвих змін, що зумовило потребу реформ у системі дизайн-освіти.

Кардинальна реформа художньої освіти вперше була здійснена в 1920-ті роки в німецькому Баугаузі, що дозволило розпочати викладання основ дизайну як єдності мистецтва й техніки. Аналіз філософських, історичних і соціально-економічних передумов становлення та розвитку дизайн-освіти в Німеччині впродовж століть дає підстави зробити висновок, що в цій країні склалися такі національні традиції: наполегливість, практичність, раціональність, збереження власного досвіду, менталітету нації і одночасно відкритість до прогресивного зарубіжного досвіду. Таке поєднання уможливило досягнення високої ефективності і розвитку дизайн-освіти.

Університет Баугауз і до нині є взірцем для створення програм і технологій підготовки дизайнерів в усьому світі. Проте вимоги до дизайнера, якому доводиться співпрацювати з представниками багатьох інших професій, шукати й аналізувати інформацію, оцінювати ризики й прогнозувати результати, постійно зростають. Тому в Німеччині фактично з початком нового тисячоліття взято курс на розбудову міждисциплінарної, відкритої, гнучкої та орієнтованої на майбутнє системи дизайнерської освіти, що забезпечує світове лідерство німецького дизайну. Майбутніх дизайнерів готують у різних дизайнерських школах (класичні університети, вищі художні школи, університети прикладних наук, приватні коледжі та академії мистецтв, професійні коледжі), на різноманітних курсах і безпосередньо на виробництвах. Незважаючи на відмінності у навчальних програмах, організація підготовки майбутніх дизайнерів у всіх дизайнерських школах Німеччини базується на однакових методологічних засадах, дотримання яких і забезпечує лідерські позиції німецького дизайну.

Визначено етапи та особливості розвитку дизайн-освіти в Німеччині, зокрема: 1915-1932 рр. – створення дизайнерської школи Баугауз у результаті злиття коледжу витончених мистецтв зі школою декоративно-прикладного мистецтва та з майстернями ремісників, архітектури та образотворчих мистецтв; 1933-1945 рр. – реміснича орієнтація, що в кінцевому підсумку призвела до перейменування шкіл дизайну в «школи ремесел»; 1946-1959 рр. – повернення до синтезу образотворчого мистецтва та дизайну під верховенством архітектури, яка була націлена на промисловий дизайн, що сприяло розширенню міждисциплінарності в навчанні; 1960-1970 рр. – особливого значення набуває наукова основа дизайн-освіти, сформувалось розуміння, що дизайнеру необхідні міцні базові знання з основ багатьох наук і техніки; 1971-1986 рр. – у змісті дизайн-освіти підіймаються питання щодо соціальної ролі дизайну, виник широкий спектр теоретико-педагогічних концепцій, в основі яких були поняття соціального, відповідального та екологічного дизайну; 1987-2007 рр. – вирішальним поворотним моментом у розвитку дизайнерської освіти став «новий німецький дизайн», орієнтований на диференціацію продуктів, маркетинг, соціологію споживачів, корпоративний дизайн, вирішення екологічних проблем; з 2008 року і до нині – обговорення теорії дизайну стає все більш важливим і проходить на різних дискусійних форумах, зростають темпи

використання можливостей комп'ютера в дизайн-проектуванні, усвідомлюється необхідність наукових досліджень у сфері дизайну та дизайн-освіти.

Отже, як видно з ретроспективного аналізу розвитку дизайн-освіти, методологія підготовки фахівців у сучасних дизайнерських школах Німеччини зазнала кардинальних змін.

У другому розділі – **«Методологічні засади професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині»** – на основі аналізу результатів досліджень німецьких науковців з'ясовано нову методологію та соціальні функції сучасного дизайну і дизайн-освіти; успіхи та переваги, проблеми та недоліки сучасної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині; визначено основні методологічні підходи в організації сучасної німецької дизайн-освіти; проаналізовано стан німецьких наукових досліджень у сфері дизайну та дизайн-освіти.

Для сучасного етапу розвитку дизайну характерні такі методологічні новації:

- зміна специфіки дизайнерської діяльності та зростання ролі міждисциплінарних, комплексних програм у дослідженні складних людиновимірних систем, до яких належить і сфера дизайну;
- усвідомлення необхідності глобального всебічного погляду на сферу дизайну (зближення східної і західної культур, раціонального та ірраціонального мислення);
- вплив дизайну на сталий розвиток суспільства;
- визнання необхідності розвитку методологічної культури викладачів дизайну та дизайн-мислення у фахівців з різних сфер життєдіяльності;
- вихід на перший план понять невизначеності, вірогідності, нелінійності, актуалізація категорій випадковості та можливості, що викликало необхідність впровадження ідей і методів синергетики;
- синтез науки, техніки, технологій і мистецтва (STEAM-проекти);
- підсилення антропоцентричного підходу в дизайні;
- підвищення значущості застосування релевантних методологічних підходів в організації дизайнерської діяльності та дизайн-освіти.

На жаль, як констатують німецькі науковці, в змісті професійної підготовки дизайнера такі методологічні новації не завжди враховані. Студентів не завжди вчать аналізувати глобальні проблеми, розробляти методологію їх розв'язання, дотримуватись основних методологічних принципів організації дизайнерської діяльності. У той самий час німецькі дослідники наголошують на тому, що, проектуючи та моделюючи модернізаційні процеси, слід враховувати, що все, що відбувається в дизайн-освіті, має відображення в усіх інших сферах життєдіяльності.

Дизайнерська діяльність все частіше набуває рис дослідницької, а проектування в дизайні стає проектуванням майбутнього. Процес проектування майбутнього є вкрай необхідним, але надскладним для сучасних дизайнерів, оскільки ми живемо в епоху швидких і кардинальних змін у всіх сферах людського життя (глобалізація, цифровізація, урбанізація, технічний прогрес,

економічні й політичні кризи, тероризм і воєнні конфлікти, кліматичні катаклізми тощо). Усі названі зміни впливають на людей, колективи, суспільство та планету в цілому. Передбачити, як ці зміни трансформуватимуть наше життя в найближчому майбутньому, неможливо. У таких умовах невизначеності розвивається й дизайн-освіта, а тому її методологічні функції в третьому тисячолітті суттєво трансформувались.

Базуючись на аналізі наукових праць дослідників і враховуючи, який вплив має дизайн на розвиток сучасного світу, ми визначили такі методологічні функції дизайн-освіти (культуротворча, освітня, розвивальна, діагностична, інноваційно-творча, проєктно-програмна, впроваджувальна, консолідаційна, інтеграційна). Для виконання цих функцій у дизайн-освіті Німеччини запропоновано нову методологію її організації, яку схематично представлено на рис.1.

Сучасні проблеми дизайнерської діяльності та нові функції дизайн-освіти визначають кілька напрямів наукових досліджень у сфері дизайну: 1) онтологічний (сутність методології дизайну); 2) епістемологічний (які джерела, структура та зміст знання про дизайн); 3) методологічний (які процеси передбачає методологія дизайнерської діяльності та які методи вони включають); 4) праксеологічний (до яких проблем застосовувалися методології дизайнерської діяльності та як це працює на практиці).

У професійній дизайн-освіті Німеччини набувають розвитку три типи методології досліджень: (1) дослідження в контексті дизайну; (2) дослідження, що використовує дизайн, та (3) дослідження дизайну, засноване на практиці.

Основна ідея полягає в тому, щоб застосувати ці методології для створення цілісної, здатної до саморозвитку, мобільної дизайн-освіти на основі об'єднання всіх її суб'єктів у єдиний простір, для якого характерна інноваційність, орієнтація на передовий європейський досвід, культурні національні традиції і світові тенденції. Основою в досягненні головної мети дизайнерської освіти є підготовка та виховання нового професіонала, який має «погляд з майбутнього» і здатний до створення майбутнього в сьогоденні.

Місія: підвищення ефективності та забезпечення високої якості професійної підготовки дизайнерів відповідно до перспективних завдань розвитку суспільства і мінливих запитів світової економіки та культури.

Цілі:

- модернізація, підвищення якості професійної підготовки в бік посилення інтелектуального, духовно-морального, професійно-творчого розвитку потенціалу дизайнерів, які мають ціннісно-сміслові установки на інноваційну діяльність і здатні працювати в мінливих соціокультурних умовах, забезпечуючи сталий розвиток суспільства;

- побудова системи дизайн-освіти випереджувального типу на основі взаємодії з представниками інших професій з метою підвищення результативності дизайнерської діяльності;

- інтеграція і зближення програм професійної освіти з реальними потребами роботодавців через створення багатоканальної системи отримання дизайнерської освіти (формальна, неформальна, інформальна).

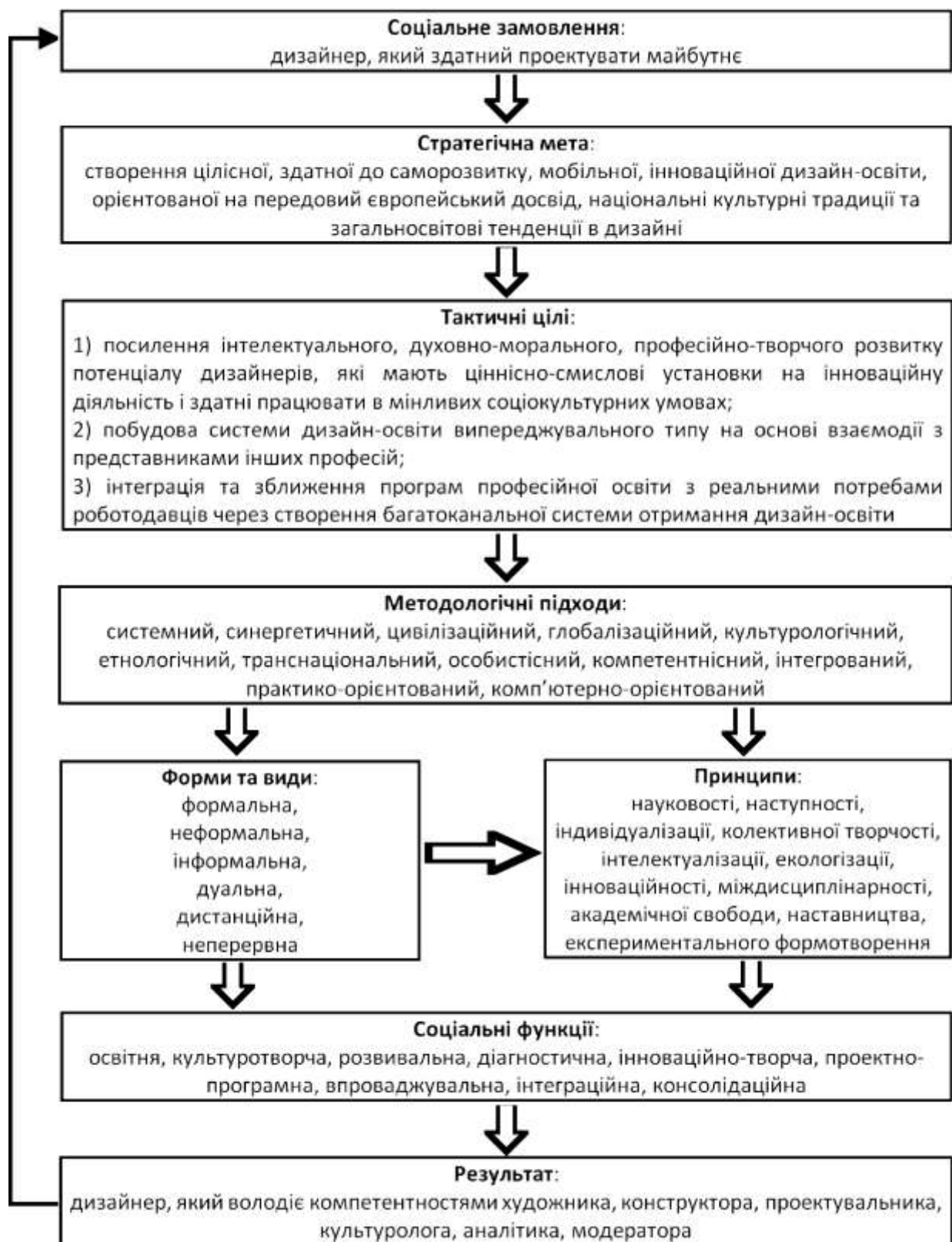

Рис. 1. Схема методології організації сучасної дизайн-освіти в Німеччині

Незважаючи на численні дискусії щодо доцільності, можливості та методології дизайн-досліджень, у Німеччині незаперечним визнано факт, що практика дизайну вимагає ґрунтовних дисциплінарних досліджень і теоретичних знань, у той час як наука про дизайн також потребує знання у формі, яка

релевантна для практики. Тому основними завданнями підготовки дизайнерів у Німеччині визначені такі:

- 1) підготовка затребуваних і конкурентоздатних фахівців;
- 2) підготовка фахівців до нових умов професійної діяльності;
- 3) формування навичок самостійної роботи, самоосвіти та самовдосконалення;
- 4) формування вміння користуватися інноваційними розробками;
- 5) формування навичок розуміння обов'язків, завдань, значущості дизайнерської діяльності;
- 6) формування навичок командної роботи;
- 7) розвиток аналітичних і дослідницьких здібностей і умінь досягнення мети.

Загалом навчання в німецьких дизайнерських школах переорієнтовують на нову методологію, особливістю якої є визнання того, що розширення бази знань про дизайн за допомогою наукових досліджень є частиною професійної діяльності дизайнера.

У третьому розділі – **«Система професійної підготовки дизайнерів у Німеччині»** – з'ясовано сучасні вимоги до діяльності та професійної підготовки фахівців дизайнерських школах Німеччини; проаналізовано особливості навчання в сучасних німецьких школах дизайну; здійснено структурний аналіз змісту навчальних програм професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині; визначено сутнісні ознаки парадигми дизайн-мислення як основи німецької дизайн-освіти.

Сучасне суспільство очікує від дизайнера здатності розв'язувати комплексні проблеми. Дизайнер – це фахівець у сфері розроблення форми виробів, озброєний сумою необхідних різноманітних знань, здатний у конкретному матеріальному/віртуальному об'єкті повноцінно реалізувати свої уявлення про соціальні потреби, функціональність, конструктивність і технологічність виробів. У своїй діяльності професійний дизайнер поєднує знання з різних областей техніки, інженерного конструювання, технології, економіки, соціології, мистецтва. Маючи уявлення про сучасний рівень науки, він повинен передбачати в своїх проектах розвиток як технологічних можливостей виробництва, так і потреб суспільства. У цьому футурологічна роль дизайнера, бо будь-який проект націлений у майбутнє. Зазначене зумовлює необхідність володіння теоретичними методами наукового аналізу, емпіричними методами дослідження потреб, методом екстраполяції для виявлення перспективних тенденцій, методами проектного прогнозування для передбачення можливих результатів і наслідків.

Загалом німецька дизайн-освіта побудована так, щоб дизайнери отримали систему академічних, практичних і емпіричних знань. Академічні знання засновані на наукових теоріях, які доведені практикою. Практичні знання – це знання того, що потрібно робити і як це робити. Це, як правило, навички, які необхідні для виконання чи створення дизайн-продукту. Деякі з них можуть бути емпіричними правилами, розробленими впродовж певного часу під час

практичних робіт. Дизайнерські школи пропонують усім студентам пройти загальний базовий набір курсів, а потім вибрати спеціалізацію. Деякі студенти обирають дві спеціалізації або основну і додаткову.

Традиційні підходи в навчанні методів проєктування трансформуються в навчання командної роботи, спільного проєктування разом з експертами з різних сфер. В університетах прагнуть, щоб молодий дизайнер міг орієнтуватись у будь-якій обстановці; щоб студент не боявся експериментувати; щоб кожен виріб був оригінальним. Значна увага відводиться дослідженням людської поведінки та потреб споживачів, що було неприйнятним для дизайнерської освіти раніше.

Для дизайнера людина, суспільство і культура мають першорядне значення. Тому німецькі дизайнерські школи все більше уваги в навчальних програмах приділяють предметній підготовці щодо людської поведінки, людських чинників, ергономіки, соціальних питань, безпеки та етики. Всі вони мають вирішальне значення в дизайні речей, які використовують люди і суспільство в цілому.

Аналіз особливостей реалізації магістерської програми «Інтегрований дизайн» у Міжнародній школі дизайну (KISD) при Кельнському університеті прикладних наук показує, що програма забезпечує проєктно- та студентоцентроване навчання у сприятливому та контекстуалізованому середовищі, спрямованому на впровадження різних форм і методів дизайнерської освіти, а також прийомів вирішення поставлених завдань, що надає студентам високий рівень гнучкості та незалежності. Ключовим компонентом програми є виконання дипломної роботи, тематика якої може стосуватися одного з чотирьох основних тематичних блоків: «Матеріальні системи та лабораторна культура», «Інтенсивність та ресурси міста», «Соціальні та суспільні інновації» та «Візуальна культура й політика».

Основним для всіх дизайнерських шкіл є прагнення експериментувати, відкритість, креативність, тісний зв'язок з виробничою практикою та інтернаціональність. Спираючись на традиції Баугауза, всі дизайнерські школи Німеччини прагнуть, щоб застосувати науку, мистецтво і технології на етапі планування і проєктування об'єктів дизайну. Основна увага зосереджується на розвитку особистості та її творчих здібностей.

У дизайнерських школах пропонують різноманітні спеціальності: від «прикладного» до «вільного» мистецтва, від дизайну повсякденної культури до втілення духовного і філософського мислення. Тут можна здобути навички та вміння, необхідні для творчості, підготуватись до широкого кола професій, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Мета навчальних програм – забезпечити міцну основу для майбутньої кар'єри.

Поєднання мистецтва з наукою і технікою є унікальним шляхом, яким розвивається дизайн і дизайн-освіта в Німеччині. Прагнення до інтернаціоналізації є ще однією рисою, що вирізняє сферу дизайну цієї країни. Для того, щоб визначити свій міжнародний імідж і утвердити себе як успішний міжнародний університет, дизайнерські школи розробляють і застосовують відповідні стратегії. Інтернаціоналізація прослідковується в усіх областях,

особливо в галузі викладання, наукових досліджень і творчо-художнього розвитку.

У четвертому розділі – **«Характерні особливості дуальної, додаткової, неперервної та дистанційної дизайн-освіти в Німеччині»** – проаналізовано: досвід організації німецької дуальної дизайн-освіти; механізми організації додаткової та неперервної дизайн-освіти в Німеччині; технології дистанційної дизайн-освіти в Німеччині; особливості підготовки наукових кадрів і міжнародної діяльності у дизайнерських школах ФРН.

Характерними особливостями дизайн-освіти в Німеччині є: високі вимоги до вступу в дизайнерські школи; надання переваги дуальній формі навчання; інтерес студентів різних ЗВО до дизайн-освіти як додаткової; визнання випускниками дизайнерських шкіл необхідності навчання впродовж життя; інтенсивний розвиток дистанційної форми підготовки дизайнерів; тісні міжнародні зв'язки та широкі пропозиції для іноземних студентів.

Школи дизайну мають особливі вимоги до вступу, такі як обов'язкове проходження інтернатури, пов'язаної з дизайном, тривалістю 6 місяців; написання домашньої роботи, на виконання якої дають 4 тижні, і практичне завдання на креативність. Майбутні магістри повинні надати мотиваційний лист, диплом про отримання ступеня бакалавра чи магістра, довідки і відгуки від роботодавців, самостійно складений проєкт, детальний план його розробки на перші 4 місяці, а також візуалізацію проєкту.

Дуальна система є визначальною в німецьких університетах, які готують дизайнерів. Ще в першій половині ХХ ст. дуальна система освіти була апробована в Баугаузі, а нині вона стала основою для всієї професійної освіти. Дуальна дизайн-освіта, незалежно від її виду, вимагає чіткої організації, гнучкості, а головне – незвичайної витримки та високої мотивації. Але вона того варта, адже саме цей вид навчання має низку переваг перед класичною освітою та користується величезною популярністю у роботодавців.

Конкретні переваги класичної дуальної системи дизайн-освіти в Німеччині полягають у такому:

- синхронне практичне застосування одержаних теоретичних знань;
- постійне чергування теорії і практики (2-3 аудиторних занять, 3-4 дня роботи на практичному об'єкті);
- поступова органічна соціально-професійна адаптація студентів до умов сучасного виробництва;
- висока мотивація студентів в одержанні знань і розвитку трудових навичок, якість яких відразу виявляється під час виконання професійних завдань на робочих місцях;
- формування професійної компетентності майбутнього дизайнера та його іміджу як професіонала ще під час навчання у ЗВО.

У підсумку із системи дуальної дизайн-освіти мають вигоду всі:

- підприємства одержують кадри, які повністю відповідають їхнім виробничим вимогам;

- дизайнери завдяки одержаній кваліфікації стабільно отримують вищу оплату своєї праці, оскільки виданий їм торгово-промисловою палатою сертифікат про професійну освіту підтверджує наявність визнаної у всій країні професійної кваліфікації;

- держава, яка інвестує значні суми як у створення професійних шкіл, так і в підготовку викладачів для цих шкіл, отримує кваліфіковані кадри – вирішальний фактор успішного економічного розвитку на тривалу перспективу. Але, насамперед, ґрунтовна професійна підготовка відкриває молодим людям довгострокове професійне майбутнє і життєву перспективу. Професійна підготовка, заснована на практиці, закладає також основу успішної самостійної підприємницької діяльності.

Дистанційна дизайн-освіта в Німеччині стає все більш поширеною, особливо швидко збільшуються пропозиції для закордонних студентів. Проте йдеться переважно про комп'ютерний дизайн. Окремі ж форми дистанційного навчання використовують ті, хто хоче отримати додаткову спеціалізацію в сфері дизайну, і майже всі дизайнери – для підвищення своєї кваліфікації, тобто для неперервної освіти впродовж життя.

Інтенсивна співпраця та практичні проекти з міжнародними фахівцями з моди, дизайнерами, вченими та керівниками світових брендів дають можливість студентам німецьких дизайнерських шкіл навчатись на найвищому рівні якості.

Отже, в більшості дизайнерських шкіл вдало поєднують інновації, міждисциплінарний підхід, міжнародну співпрацю, якість викладання та досліджень, практичну актуальність та індивідуальний кар'єрний розвиток.

У п'ятому розділі – **«Напрями та методика імплементації німецького досвіду дизайн-освіти у професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні»** – описано методику розвитку в студентів дизайн-мислення та впровадження інтегративного підходу під час виконання студентами STEAM-проектів за прикладом німецьких дизайнерських шкіл; представлено приклади використання німецького досвіду проектування та дизайну інтер'єрів у змісті підготовки майбутніх українських дизайнерів; розкрито особливості використання засобів комп'ютерної графіки в навчальному дизайн-проекуванні та запропоновано механізми дотримання екологічного та етнічного контекстів у дизайні середовища з урахуванням німецького досвіду; представлено розроблені автором і апробовані на практиці методи активізації творчого мислення та науково-дослідницької діяльності майбутніх дизайнерів.

Для дизайн-освіти в Україні найбільш цінним вважаємо німецький досвід дуального навчання. На рівні МОН України дуальна форма здобуття професійної освіти визнана як спосіб навчання, за яким теоретичний матеріал опановується в закладі з педагогом, а практичне навчання проходить на виробництві. У підготовці дизайнера така форма навчання є особливо цінною, оскільки забезпечує дотримання принципу зв'язку теорії з практикою, принцип індивідуалізації практичної професійної підготовки та можливість неперервної освіти впродовж життя. В дизайн-освіті впроваджуються найсучасніші технології та форми навчання, проте механізми імплементації кращих зразків

європейського досвіду в українську освітню практику підготовки дизайнерів ще тільки починають розроблятися. Тому вважаємо за необхідне скористатись напрацюваннями науковців і практиків Німеччини.

Історично склалося так, що Німеччина продовжує відігравати значну роль і в розвитку та реалізації ідей освіти дорослих. Унікальність німецької дизайн-освіти полягає в тому, що Німеччина була першою країною, де термін «андрагогіка» набув права на існування та освіта дорослих набула бурхливого розвитку. Німецькі вчені одні з перших звернули увагу на особливості навчання дорослого студента, сформулювали основні принципи, цілі та завдання неперервної освіти дорослих. Нині німецькі вчені також здійснюють активні теоретичні, практичні й дидактичні дослідження в галузі додаткової дизайн-освіти та дизайн-освіти дорослих. Окремі елементи такого досвіду були апробовані нами на курсах дизайну.

У Німеччині активно розробляються технології розвитку дизайн-мислення, методики виконання STEAM-проектів і використання комп'ютерної графіки в підготовці майбутніх дизайнерів, що все разом значно підвищує якість дизайн-освіти. У ефективності використання ІКТ у дизайнерській діяльності та в підготовці майбутніх дизайнерів ми переконались, аналізуючи дипломні проекти студентів.

Оскільки, як показав аналіз спеціальної літератури, до основних світових тенденцій дизайну нині належить дотримання принципів екологізації та культуродоцільності, то цінним вважаємо напрацювання німецьких науковців щодо особливостей екостилю та етностилю, які варто враховувати у підготовці майбутніх дизайнерів. Ці стилі стали предметом дослідження в науковій роботі викладачів дизайну і дипломних роботах студентів. Дотримання принципів екологізації та етнізації було визначено основною вимогою в підготовці студентських дизайнерських проектів. Більшість таких проектів були представлені на виставках, значна частина з них зайняли призові місця на різноманітних конкурсах.

Заслужують наслідування і методологічні підходи здійснення наукових досліджень у сфері дизайну, організації дизайнерської діяльності та модернізації дизайн-освіти, що запропоновані німецькими дослідниками. Саме німецький досвід дизайнерських шкіл має важливе значення як для становлення наукових засад сучасного дизайну, так і для організації української дизайн-освіти. Починаючи з 2010 року було посилено роботу щодо широкої участі викладачів дизайну та студентів магістратури в науково-практичних конференціях різних рівнів, у написанні наукових статей. У результаті значно поліпшилась якість дипломних робіт, суттєво збільшилась частка викладачів з науковим ступенем.

Отже, основні аспекти німецького досвіду ми успішно імплементували в практику підготовки майбутніх дизайнерів в Україні, що детально описано в п'ятому розділі дисертації. Ефективність методики імплементзації доведено в шостому розділі дисертації.

У шостому розділі – **«Визначення ефективності експериментальної методики імплементзації німецького досвіду в професійну підготовку**

українських дизайнерів» – визначено критерії, показники та рівні методологічної культури викладачів дизайну та запропоновано систему заходів щодо її розвитку; визначено стан сформованості готовності студентів до творчої діяльності та до виконання наукових досліджень з проблем дизайну; запропоновано рекомендації щодо використання позитивного німецького досвіду та визначено перспективи подальших досліджень.

Ефективність імплементації кращих взірців німецького досвіду в підготовку майбутніх дизайнерів України передбачає сформованість високого рівня методологічної культури викладачів дизайнерських дисциплін. Враховуючи різні підходи дослідників до питання про структурну організацію та особливості професійної діяльності дизайнера в сучасних умовах, ми дійшли висновку, що до складу методологічної культури викладача дизайну входять такі компоненти: художньо-творчий, інноваційно-педагогічний, науково-методологічний, акмеологічний, оцінювально-рефлексивний. Фундамент методологічної культури викладача дизайну складають філософські, психологічні, педагогічні, культурологічні, художні, проєктувальні, технічні й технологічні уміння та навички, а також здатність до науково-дослідної діяльності. Тому нами було розроблено сукупність організаційно-педагогічних заходів щодо формування методологічної культури викладачів дизайну, яка схематично представлена на рис.2.

Розвиток методологічної культури викладачів дизайну було організовано за такими напрямками: постійний розвиток художньо-творчої індивідуальності; опанування конструкторською методологією організації дизайнерської діяльності студентів; розвиток педагогічної майстерності; оволодіння методологією науково-дослідної діяльності; формування рефлексивних і оцінювальних навичок.

Основним етапом було формування мотивації та потреби викладачів у розвитку методологічної культури, яка передбачає володіння педагогом певними знаннями, вміннями, переконаннями, досвідом, що допомагають організувати дизайн-освіту відповідно до вимог сьогодення. Необхідно було сформувати стійкі системи мотивів, спрямованих на постійне підвищення творчого, педагогічного та наукового рівня. Тому на цьому етапі були організовані науково-практичні конференції та науково-методичні семінари, присвячені аналізу проблем вітчизняної дизайн-освіти, передових ідей закордонного досвіду, нових тенденцій у дизайні. Наукові дослідження викладачів дизайну були спрямовані в трьох напрямках: соціально-культурологічному, техніко-технологічному та психолого-педагогічному.

Більше уваги почали приділяти аналізу закордонного досвіду. Зокрема в 2021 році українські викладачі дизайну провели дуже продуктивний тиждень у Німеччині в Еберсвальдському університеті сталого розвитку (Eberswalde University for Sustainable Development). Було вирішено започаткувати спільне викладання англійською мовою нового і дуже перспективного курсу «Green Projects Development and Management» для слухачів з Німеччини та України.

Рис.2. Схема запровадження організаційно-педагогічних заходів щодо формування у викладачів дизайну методологічної культури

Система запропонованих нами організаційно-педагогічних заходів з урахуванням німецького досвіду суттєво вплинула на підвищення рівня методологічної культури викладачів дизайну. Розподіл викладачів за низьким, середнім і високим рівнями методологічної культури до і після проведення спеціальних організаційно-педагогічних заходів зображено на рисунку 3., де 71,3%, 19,6%, 9,1% – розподіл в ЕГ і 28,2%, 38,1%, 33,7% – розподіл в КГ за трьома рівнями (від низького до високого відповідно).

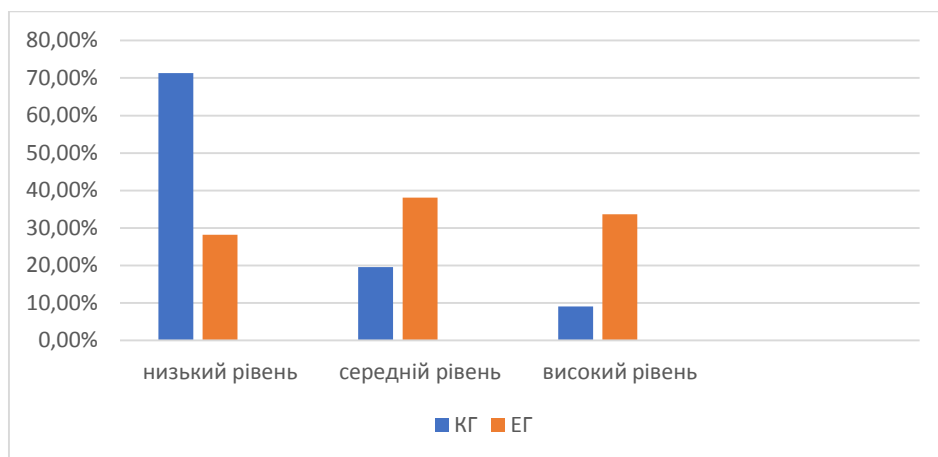

Рис. 3. Розподіл викладачів за рівнями методологічної культури до (КГ) і після (ЕГ) впровадження німецького досвіду

Основними чинниками, що сприяють підвищенню рівня методологічної культури викладачів дизайну, є залучення їх до науково-дослідної роботи у співпраці з викладачами кафедри педагогіки. У результаті відсоток викладачів з науковими ступенями в експериментальних групах за 10 років збільшився у понад 2 рази, традиційні виставки студентських робіт набули більш масового характеру, а їх проекти стали відрізнятися оригінальністю.

З урахуванням німецького досвіду ми значно розширили методологічну складову дипломної роботи. На захисті дипломної роботи випускником магістратури почали враховувати його здатність визначати проблему, знаходити необхідну інформацію, опрацьовувати значні обсяги наукової інформації (аналізувати, порівнювати, узагальнювати тощо), генерувати нові ідеї та продукувати нову інформацію у вигляді наукових статей і логічно структурованої дипломної роботи. Сам дизайн-проект у магістерській дипломній роботі став практичною ілюстрацією методологічних концепцій, проаналізованих і використаних студентом. Тематика досліджень набула більш глобального характеру, а оформлення дипломної роботи стало якіснішим.

Спостереження за студентами під час підготовки та захисту ними дипломних робіт показало, що нам вдалося сформулювати у випускників розуміння того, що добре розвинені здібності до науково-дослідної діяльності, творчого мислення і вміння методологічно грамотно будувати процес – основа дизайнерської професії. Ми змогли переконати студентів, що успішні дизайн-проекти проникають в емоції, почуття і думки споживача, у суть матеріалів і сучасних технологій. Одночасно випускники зробили висновок, що грамотний дизайнер завжди орієнтується на соціальні та економічні зміни в суспільстві, вловлює тенденції і намагається спрогнозувати майбутнє.

Зі звітів голів екзаменаційних комісій слідує, що більшість магістерських робіт мають яскраво виражений науково-дослідницький характер, змістовний виклад теоретичного матеріалу та наукове обґрунтування проблеми, професійний рівень дизайнерських пропозицій, гарне оформлення, що відповідає вимогам до виконання науково-дослідницьких робіт.

Отже, підвищення рівня методологічної культури викладачів сприяло суттєвим позитивним змінам і в готовності студентів до проєктної, науково-дослідної та художньо-творчої діяльності. Поєднання проєктної, науково-дослідної та художньо-творчої діяльності в підготовці майбутніх дизайнерів сформувало в них здатність визначати соціальні запити, аналізувати й передбачати світові тенденції в дизайні, враховувати потреби замовників і формувати в них естетичний смак і культуру споживання, як це практикується в Німеччині.

Оскільки саме німецький досвід формотворення, творчі та педагогічні здобутки провідних дизайнерських шкіл Веркбунду, Баугаузу, Берлок-Вайсензее, Галлебург Гібіхенштайну мали найсуттєвіший вплив на становлення наукових засад дизайну та на основні принципи організації європейської системи дизайн-освіти, то вважаємо логічним запозичити кращі зразки сучасної дизайн-освіти в Німеччині. Ми визначили 10 основних напрямів, які варто було б врахувати в розбудові дизайн-освіти в Україні (табл.1).

Таблиця 1.

Основні напрями вдосконалення української дизайн-освіти з урахуванням кращих взірців німецького досвіду

Напрямок	Мета
Організація випереджувального навчання	Підготувати майбутніх дизайнерів до виконання нових соціальних ролей, зокрема й з формування в населення естетичного смаку та культури споживання.
Використання проблемно-орієнтованого навчання	Дизайн має бути спрямованим на вирішення конкретних проблем: економічних, екологічних, психологічних тощо.
Застосування дослідницьких методів у навчанні	Дизайнери мають уміти визначати проблеми й знаходити шляхи їх розв'язання науково-дослідним шляхом.
Підсилення практичної спрямованості навчання	Студенти мають бути готовими до подолання труднощів не лише у виконанні, а й у реалізації дизайнерських проєктів.
Особистісна орієнтація навчання	Окрім знань, умінь і навичок, що є основою професійної компетентності дизайнера, в нього мають бути сформовані необхідні особистісні якості, що допоможе врахувати потреби й поведінку споживачів.
Організація командної роботи студентів	Потрібно сформувати готовність майбутніх дизайнерів до роботи у міжпрофесійних командах, оскільки об'єкти дизайну стають усе більш інтегрованими.

Створення умов для неперервного навчання впродовж життя	Для дизайнера вкрай важливою є наявність визнання у своїй сфері та простору професійного розвитку.
Впровадження інтерактивних методів навчання	Успіх дизайнерської діяльності можна забезпечити лише шляхом правильної взаємодії між дизайнером, замовником і виробником.
Застосування методів евристичного навчання	Дизайнер часто працює в умовах невизначеності, тому він має вміти аналізувати проблему з різних сторін (естетичної, екологічної, економічної тощо) і точок зору.
Організація навчання для сталого розвитку	Дизайн у всіх сферах має бути спрямований на забезпечення сталого розвитку.

Указані 10 напрямів демонструють, що дизайнерська освіта має багато завдань, які потребують розв'язання. У викладачів дизайну та адміністраторів ЗВО є багато можливостей внести позитивні зміни для вирішення поточних проблем. Для цього потрібні знання кращого європейського, зокрема й німецького, досвіду.

З урахуванням ефективності експериментальної методики нами розроблено рекомендації щодо використання позитивного німецького досвіду на національному, регіональному та інституційному рівнях із виокремленням законодавчого, освітнього, організаційно-педагогічного та методичного аспектів. Врахування кращих взірців німецького досвіду в змісті підготовки українських дизайнерів, у технологіях і методиці викладання дизайнерських дисциплін сприятиме виведенню української дизайн-освіти на вищий якісний рівень. Це забезпечить дизайнерам України вищий рівень конкурентоздатності в межах країни і навіть міжнародне визнання.

ВИСНОВКИ

1. Німецький дизайн визнано лідером у цій складній і динамічній сфері людської діяльності. Посилення євроінтеграційних процесів, розвиток інноваційних технологій висувають нові вимоги до якості професійної підготовки фахівців у сфері дизайну. Необхідною є побудова в Україні системи дизайн-освіти, яка створить об'єктивні умови для випереджувальної підготовки дизайнерів, конкурентоздатних на європейському ринку праці. Європейська вища освіта в сфері дизайну багато в чому родом саме з Німеччини, а тому досвід Німеччини може бути корисним для розробки стратегій реструктуризації дизайн-освіти України, яка стала на шлях європеїзації і системної трансформації.

Проте в українській педагогічній науці наразі ще недостатньо досліджень, присвячених підготовці майбутніх дизайнерів. Дослідженими на нинішній час є: педагогічні умови розвитку ініціативності майбутніх дизайнерів у процесі навчально-творчої діяльності, особливості формування проектно-образного мислення дизайнера, методика застосування графічних комп'ютерних програм у підготовці майбутніх фахівців з дизайну, умови формування творчої

компетентності майбутніх дизайнерів у процесі вивчення комп'ютерної графіки. Періодично науковці аналізують тенденції розвитку дизайн-освіти в Україні та світі.

Загалом в Україні дизайн визнано чинником гармонізації відносин суспільства та особистості, проте поза увагою українських дослідників все ще залишається закордонний досвід організації дизайн-освіти. У той самий час зміст і методологія підготовки майбутніх дизайнерів потребують більш глибокого дослідження з метою виявлення позитивних впливів зарубіжної, зокрема й німецької, дизайн-освіти на вітчизняну. Українську дизайн-освіту доцільно розбудовувати в єдиній системі підготовки фахівців дизайнерського профілю з урахуванням кращих зразків німецького досвіду.

2.Стрімкий розвиток економіки, виробничих технологій і глобалізаційні процеси в науці, культурі та освіті спричинили появу нових видів дизайну («ігровий дизайн», «системний дизайн», «інформаційний дизайн», «web-дизайн», «VR-/AR-дизайн», «UI-/UX- дизайн», «соціальний дизайн», «екологічний дизайн», «трансдисциплінарний дизайн», «дизайн для переходу до сталого розвитку», «нано-дизайн», «емоційний дизайн», «дизайн поведінки» тощо); нові соціальні функції дизайну (культуротворча, освітня, розвивальна, діагностична, інноваційно-творча, проєктно-програмна, впроваджувальна, консолідуюча, інтеграційна) та посилили їх вплив на вимоги до професійної підготовки дизайнерів (здатність до роботи в міжгалузевих командах, до застосування сучасних технологій, до наукових досліджень, до проєктування майбутнього) і методологічної культури викладачів дизайну (знання методології організації дизайнерської діяльності, застосування релевантних методологічних підходів в організації дизайн-освіти; високий рівень науково-педагогічного професіоналізму).

3.Результати ретроспективного аналізу становлення та розвитку дизайн-освіти в Німеччині дають підстави зробити висновок, що на ці процеси суттєво вплинули економічні, соціальні, культурні та політичні передумови. Основні етапи: 1915-1932 рр. – створення дизайнерської школи Баугауз у результаті злиття коледжу витончених мистецтв зі школою декоративно-прикладного мистецтва; 1933-1945 рр. – реміснича орієнтація, що призвела до перейменування шкіл дизайну в «школи ремесел»; 1946-1959 рр. – повернення до синтезу образотворчого мистецтва та дизайну під верховенством архітектури, що сприяло розширенню міждисциплінарності в навчанні; 1960-1970 рр. – визнання необхідності побудови наукової основи дизайн-освіти; 1971-1986 рр. – у змісті дизайн-освіти підіймаються питання щодо соціальної ролі дизайну, виникли поняття соціального, відповідального та екологічного дизайну; 1987-2007 рр. – вирішальним поворотним моментом у розвитку дизайнерської освіти став «новий німецький дизайн», орієнтований на диференціацію продуктів, маркетинг, соціологію споживачів, корпоративний дизайн, вирішення екологічних проблем; з 2008 року і до нині – зростають темпи використання можливостей комп'ютера в дизайн-проєктуванні, усвідомлюється необхідність наукових досліджень у сфері дизайну та дизайн-освіти.

4. На основі аналізу прогресивних ідей німецького дизайну виявлено особливості в методології розбудови сучасної дизайн-освіти Німеччини, зокрема методологічні підходи (системний, синергетичний, цивілізаційний, глобалізаційний, культурологічний, аксіологічний, особистісний, діяльнісний, акмеологічний, етнографічний, компетентнісний, комп'ютерно орієнтований) та принципи (науковості, систематичності, наступності, інтелектуалізації, індивідуалізації, колективної міждисциплінарної творчості, розвитку творчої індивідуальності, експериментального формотворення, прикладної та промислової спрямованості, формування екологічного мислення, наставництва, інноваційності у методах викладання та оцінювання результатів навчання, академічної свободи) її організації на сучасному етапі. Особливостями підготовки майбутніх дизайнерів у Німеччині є методика розвитку дизайн-мислення та впровадження інтегративного підходу під час виконання студентами STEAM-проектів, методи активізації творчого мислення та науково-дослідницької діяльності майбутніх дизайнерів (метод синектики, метод «case-study» тощо).

5. Особливістю дизайн-освіти в Німеччині є наявність дуальної форми її організації, що передбачає поєднання навчання в дизайнерській школі та на виробництві. Перевагами такої форми навчання є: синхронне практичне застосування отриманих теоретичних знань; постійне чергування теорії і практики; поступова органічна соціально-професійна адаптація студентів до умов сучасного виробництва; висока мотивація студентів в отриманні знань і розвитку трудових навичок, якість яких відразу виявляється під час виконання професійних завдань на робочих місцях; формування професійної компетентності майбутнього дизайнера та його іміджу як професіонала ще під час навчання у ЗВО. У підсумку із системи дуальної дизайн-освіти мають вигоду всі: підприємства одержують кадри, які повністю відповідають їхнім виробничим вимогам; користь для працівників у тому, що вони завдяки отриманій кваліфікації стабільно отримують вищу оплату своєї праці. Виданий їм торгово-промисловою палатою сертифікат про професійну освіту підтверджує наявність визнаної у всій країні професійної кваліфікації; держава, яка інвестує значні суми як у створення професійних шкіл, так і в підготовку викладачів для цих шкіл, отримує кваліфіковані кадри.

6. Підвищений суспільний інтерес до дизайну в Німеччині зумовив необхідність визначення механізмів організації додаткової, неперервної та дистанційної дизайн-освіти в Німеччині. Багато ЗВО пропонують програми дизайнерського мислення у вигляді окремих модулів у рамках інших освітніх програм. Студенти можуть брати участь у додаткових курсах два дні на тиждень, продовжуючи навчатися за відповідною спеціальністю в іншому університеті. Також існує додатковий «професійний курс», орієнтований на людей, які вже мають вчений ступінь і деякий професійний досвід. У самих дизайнерських школах студенти можуть вибрати дві спеціалізації або основну і додаткову спеціалізації. Динамічність розвитку сфери дизайну потребують постійного використання програм додаткової освіти, що забезпечує перехід до освіти

впродовж життя, тобто неперервну освіту. Для цього в Німеччині постійно створюються курси дизайну, для слухачів яких основною мотивацією є намагання підвищувати свою кваліфікацію відповідно до вимог ринку праці. Загалом у Німеччині неперервна освіта як процес отримання базових, професійних і додаткових знань і компетенцій визнана як один із механізмів ділової та соціальної мобільності, що спрямовані на забезпечення рівності життєвих шансів громадян, поліпшення якості життя, підвищення громадянської активності. Більшість із таких курсів є дистанційними. Дистанційні курси з вивчення дизайну зазвичай забезпечують практико-орієнтовані знання про дизайн та історію культури, методи цифрового дизайну, пропонують слухачам розробляти індивідуальний проєкт з графічного та веб-дизайну. Завдяки перевагам дистанційного навчання студент може прослухати потрібні лекції чи пройти додаткові курси за своєю спеціальністю. Це можливо як для додаткової вищої освіти, так і для підвищення кваліфікації. Можливості низки додаткових курсів спеціально адаптовані до цілей програми і потреб здобувачів наукового ступеня.

7. З метою визначення доцільності імплементації німецького досвіду в теорію та практику підготовки дизайнерів в Україні нами здійснено апробацію окремих елементів методології організації німецької дизайн-освіти. Основою експериментальної методики стали організаційно-педагогічні заходи з формування та розвитку методологічної культури викладачів дизайну за такими напрямками: залучення викладачів дизайну до науково-дослідної діяльності (виконання дисертаційних досліджень, участь у конференціях, вебінарах, семінарах з метою вивчення сучасних тенденцій розвитку дизайну та європейської дизайн-освіти), організація їхньої інноваційної педагогічної діяльності (формування в студентів дизайн-мислення, інтегровані спецкурси на засадах steam-освіти, застосування ікт в проєктуванні), оновлення змісту професійної підготовки дизайнерів відповідно до європейських стандартів (імплементація німецького досвіду в зміст навчальних дисциплін, розроблення методичних рекомендацій, виготовлення портфоліо творчих проєктів викладачів і студентів, виготовлення комп'ютерних презентацій зразків німецького дизайну).

Рівень методологічної культури викладачів дизайну до і після проведення спеціальних організаційно-педагогічних заходів визначався за відповідними показниками п'ятих критеріїв (художньо-творчий, інноваційно-педагогічний, науково-методологічний, акмеологічний, оцінювально-рефлексивний). Аналіз розподілу викладачів за низьким, середнім і високим рівнями показав, що на 43,1% зменшилась кількість викладачів з низьким і на 24,6% збільшилась кількість викладачів з високим рівнями методологічної культури. Крім того, частка викладачів з науковими ступенями в експериментальних групах за 10 років збільшилась у понад 2 рази.

Отже, можна зробити висновок, що система запропонованих нами організаційно-педагогічних заходів з урахуванням німецького досвіду суттєво вплинула на підвищення рівня методологічної культури викладачів дизайну.

Основними чинниками, що сприяють підвищенню рівня методологічної культури викладачів дизайну, є залучення їх до науково-дослідної роботи, зокрема й з вивчення європейського досвіду організації дизайн-освіти.

Збільшення рівня методологічної культури викладачів дизайну суттєво вплинуло на їхню здатність впроваджувати інноваційні освітні технології та методи навчання, формувати в студентів дизайнерське мислення, а також на рівень готовності майбутніх дизайнерів до художньо-проектної та науково-дослідної діяльності.

8. Отже, лідерські позиції німецького дизайну та визначені нами переваги організації дизайн-освіти в Німеччині дають підстави для визначення основних напрямів імплементації кращих зразків німецького досвіду в теорію та практику професійної підготовки дизайнерів в Україні (організація випереджувального навчання, використання проблемно-орієнтованого навчання, застосування дослідницьких методів у навчанні, підсилення практичної спрямованості навчання, особистісна орієнтація навчання, організація командної роботи студентів, створення умов для неперервного навчання впродовж життя, впровадження інтерактивних методів навчання, застосування методів евристичного навчання, організація навчання для сталого розвитку). У контексті реалізації нової освітньої політики, розбудови випереджувальної дизайн-освіти, враховуючи досвід Німеччини, вважаємо за необхідне рекомендувати:

- *державним і місцевим органам влади*: заохочувати працедавців до тіснішої співпраці з університетами, які готують дизайнерів, шляхом організації участі в наглядних радах, ярмарках випускників; створювати можливості для організації дуальної дизайн-освіти; пропагувати найкращий досвід і досягнення співпраці бізнесу та освіти; сприяти розвитку автономності навчальних закладів вищої освіти; ініціювати суспільний діалог щодо проблем розвитку дизайну та дизайн-освіти; створювати умови для додаткової та неперервної дизайн-освіти; розробити механізми визнання результатів неформальної та інформальної дизайн-освіти, які, в свою чергу, мають бути спрямовані на забезпечення відповідності між національною та Європейською кваліфікаційними рамками (EQF);
- *університетам*: впроваджувати системи забезпечення якості освіти, орієнтовані на сучасні соціокультурні реалії та вимоги ринку; створювати ефективні механізми співпраці з бізнесом і громадськістю; розвивати програми підвищення кваліфікації викладачів-дизайнерів; організовувати наукові конференції та дипломні дослідження з проблем дизайну та дизайн-освіти; у формі міжнародної співпраці запроваджувати програми подвійних дипломів, закордонне стажування викладачів і студентів;
- *громадським організаціям*: брати активну участь в обговоренні проблем сталого розвитку регіону, міста, громади та модернізації системи освіти в Україні; активно обговорювати в ЗМІ запити суспільства та стратегії розвитку різних сфер з урахуванням цих запитів;
- *представникам бізнесу*: розробляти чітку стратегію розвитку відповідної галузі, залучати для цього науковців з різних сфер (для визначення та аналізу проблем)

- і дизайнерів (для проєктування необхідних змін); співпрацювати з університетами для організації наукових досліджень у галузі (зокрема й у сфері дизайну);
- *викладачам*: визначити нові функції дизайну та його вплив на розвиток суспільства; з'ясувати нові вимоги до професіоналізму дизайнера, інновації в дизайні та враховувати їх у змісті навчальних програм професійної дизайн-освіти; залучати студентів до вивчення закордонного досвіду та до реального проєктування; постійно вдосконалювати свій професіоналізм;
 - *дизайнерам-практикам*: враховуючи європейські та світові тенденції в дизайні, не забувати про національні традиції та кращі взірці української культури;
 - *майбутнім дизайнерам*: мати чіткі уявлення про ринок праці, функції сучасного дизайну та вимоги замовників до професійної діяльності дизайнера; якомога частіше брати участь у виставках і конкурсах дизайнерських проєктів; ще під час навчання розробляти власне портфоліо дизайнера як основу для майбутнього кар'єрного зростання; співпрацювати з усіма суб'єктами освітнього процесу щодо поліпшення якості української дизайн-освіти.

Сформульовані в дисертації положення та висновки, що відтворюють особливості здійснення дизайн-освіти в Німеччині, можуть бути застосовані для розбудови української системи професійної підготовки дизайнерів, що сприятиме розширенню можливостей виходу українського дизайну в європейський простір. Розроблені автором посібники та методичні рекомендації можуть бути корисними для ЗВО України, які здійснюють професійну підготовку дизайнерів.

Для подальшого вдосконалення української дизайн-освіти необхідними є наукові дослідження, які варто спрямовувати за такими трьома напрямками: соціально-культурологічним (нова філософія та соціальні функції дизайну, світові тенденції дизайну, національні особливості дизайну), техніко-технологічним (науково-технічні інновації виробництва, технології організації дизайнерської діяльності, використання новітніх засобів ІКТ в проєктуванні) та психолого-педагогічним (нова психологія та педагогіка дизайну, методологія організації дизайнерської діяльності, інноваційні освітні технології підготовки дизайнерів).

Тому до **перспектив подальших досліджень** відносимо таке: розроблення нової методології організації дизайн-освіти в університетах України, зокрема й у дуальної її форми; розбудова системи неформальної та інформальної дизайн-освіти; організація міжнародної співпраці між ЗВО, які готують дизайнерів, для налагодження обміну студентами; розроблення сучасних засобів дистанційного навчання дизайну; максимальне використання можливостей дистанційної дизайн-освіти; створення організаційно-педагогічних умов для організації додаткової та неперервної дизайн-освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові публікації, які відображають основні результати дисертації

Монографії та посібник

1. Швець О. А. Німецька дизайн-освіта: методологія, теорія, практика. Монографія. ВДПУ. 2022. 440 с.
2. Швець О. А. Німецький дизайн у персоналіях. Навчальний посібник. Львів: ФОП Шутяк Т.В. 2022. 268 с.
3. Shvets O., Zuziak T. Modernizing Design Education in Accordance with the Current European Tendencies. *Higher education in the 21st century in the context of economic globalization: modernization strategies*. Collective monograph. 2021. С.162-174. ISBN: 978-954-635-033-6 (Bulgaria).

Статті у фахових виданнях України

4. Швець О. А. Основні функції підвищення кваліфікації дизайнерів в контексті творчого розвитку фахівця. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2012. №38. С. 287-290.
5. Швець О. А. Особливості творчого розвитку дизайнера на початковому етапі професійної діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. № 23(18). С. 408-412.
6. Швець О. А. Аспекти викладання комп'ютерної графіки в навчальному процесі для майбутніх фахівців з дизайну. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. № 25(6). С. 364-370.
7. Швець О. А. Методи ознайомлення майбутніх дизайнерів із сучасними тенденціями в дизайні інтер'єру. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2015. №44. С.222-226.
8. Швець О. А. Навчання майбутніх дизайнерів використанню українських символів в оформленні інтер'єру. *Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського*. Одеса, 2015. № 4. С. 213-217.
9. Швець О. А. Безперервна освіта в Німеччині. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2017. №50. С.122-126.
10. Бабчук Ю. М., Коломієць Д. І., Швець О. А. STEAM–освіта в підготовці до дизайнерської діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2017. № 49. С. 64-67.
11. Швець О. А., Козак Т. С. Дизайн мислення як інтерактивний метод розкриття творчих здібностей у професійній освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. № 52. С. 315-319.
12. Швець О. А., Коломієць Д. І. Характерні особливості дуальної дизайн-освіти в Німеччині. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2019. №59. С. 140-145.
13. Швець О. А., Козак Т. С., Коломієць Д. І. Модернізація системи дизайн-освіти в контексті формування дизайн-мислення. *Сучасні інформаційні технології*

та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2020. № 58. С. 99-108.

14. Швець О. А., Коломієць А. М., Коломієць Д. І. Етапи використання засобів комп'ютерної графіки в навчальному дизайн-проектуванні. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2021. № 66. С.24-34.
15. Швець О. А., Громов Є. В., Коломієць А. М., Коломієць Д. І. Нові функції дизайну в епоху цифровізації та перспективи розвитку дизайн-освіти: аналіз світового досвіду. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2021. № 67. С.106-111.
16. Коломієць А. М., Швець О. А., Коломієць Д. І., Бабчук Ю. М. Методологічні підходи до організації дизайн-освіти (аналіз і використання німецького досвіду). *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. № 62. С. 265-274.
17. Швець О. А. Використання німецького досвіду проектування меблів у підготовці майбутніх дизайнерів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. № 4. С.55-63.
18. Коломієць Д. І., Швець О. А., Марущак О. В., Козак Т. С. Методологічні основи наукових досліджень у сфері дизайну: аналіз європейського досвіду. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2021. № 69. С. 100-106.

*Статті у виданнях, що індексуються в міжнародних базах даних
Web of Science Core Collection та/або Scopus*

19. Kolomiets D., Brovchak L., Shvets O., Babchuk Y. Steam-projects in the design projects in the Design Activities of Pupils and Students. *Society. Integration. Education (SIE-2018)*. 2018. № 1. P. 248-258. **(Web of Science)**
<http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/3076>
20. Malytska O., Patron I., Chabanenko N., Shvets O., Polishchuk A., Martyniv L. Development of Art Education as a Basis for Sustainable Development of Society. *Postmodern Openings*, 2022. № 13(1). P. 247-265.
<https://doi.org/10.18662/po/13.1Sup1/425>. **(Web of Science)**
21. Kolomiets A. M., Shvets O. A., Gromov I. V., Kolomiets D. I., Kozak T. S. Methods of Forming the Future Designers' Readiness for Professional and Scientific Research Activities. *The New Educational Review*. 2022. Vol. 68. №2. P. 48-59. <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/tner/202202/tner6803.pdf>
DOI : DOI: 10.15804/tner.2022.68.2.03 **(Scopus)**

Статті у міжнародних наукових періодичних виданнях

22. Shvets O. Bachelor's program in «integrated design» and its implementation in international design school at Cologne University of applied sciences. *Comparative*

Professional Pedagogy. 2021. № 11(1). P.80-89. **DOI:** 10.3189/2308-4081/2021-11(1)-11. <https://www.khnu.km.ua/root/files/02/20211/13.pdf>

23. Shvets O. A. Peculiarities of «integrated design» Master's degree program at Cologne University of applied sciences. *Comparative Professional Pedagogy*. 2021. № 11(2). P. 55-65. **DOI:** 10.3189/2308-4081/2021-11(2)-6 <https://www.khnu.km.ua/root/files/02/20220/8.pdf>
24. Shvets O. A. Aspects of an environment designer creative development at the beginning of professional activity. *European Journal of Scientific Research*. 2015. № 1(11) Vol. III. P. 509-515. <https://eujournal.org/index.php/esj/issue/view/166>
25. Shvets O. A. Influence of new species and design functions on the methodology of design education organization. *SWorldJournal*. 2021. Issue 10. P.105-114. <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj10-02-036>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

26. Швець О. А. Особливості викладання комп'ютерної графіки у вітчизняній і зарубіжній дизайн-освіті. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 2015. С. 185-188.
27. Швець О. А., Баран С. І. Співпраця Кельнської школи дизайну з промисловими компаніями та спільними установами як необхідна умова розвитку дизайн-освіти. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Вінниця, 2016. С.31-34.
28. Швець О. А., Івасечко В. В. Екологічне спрямування фінської школи дизайну на прикладі аналізу виставок 2014-2016 років. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця, 2016. С.35-39.
29. Швець О. А. Екологічний напрям як основний вектор розвитку дизайн-освіти Фінляндії. *Innovations and modern technology in the educational system: contribution of Poland and Ukraine* : proceedings of the International scientific and practical conference. Sandomierz, 2017. P. 146-149.
30. Швець О. А. Забезпечення індивідуальної мобільності майбутніх дизайнерів у зарубіжних ВНЗ. *Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Черкаси, 2017. С.56-61.
31. Швець О. А. Актуальні питання дистанційного навчання майбутніх дизайнерів. *Education in the field of pedagogy and psychology : prospective and priority directions of scientific research* : proceedings of the Scientific pedagogical internship. Lublin, 2017. P. 234-236.
32. Швець О. А. Особливості викладання пропедевтичних дисциплін в німецьких школах дизайну. *Шімон Холлоші – яскравий представник Нодьбанської школи живопису, педагог та художник* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород, 2017. С.23-28.

33. Швець О. А. Особливості графічного дизайну в Німеччині. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця, 2018. С. 8-13.
34. Коломієць А. М., Коломієць Д. І., Швець О. А. Інтеграція мистецьких і природничо-математичних дисциплін у контексті світових освітніх реформ. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Вінниця, 2018. С.43-49.
35. Швець О. А. Психолого-педагогічні проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технології у закладах вищої освіти. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія досвід, проблеми*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця, 2019. С. 15-25.
36. Олійник Р., Швець О. Новітні матеріали для виготовлення робочих поверхонь стільниць та застосування їх у громадських та житлових інтер'єрах. *Матеріали 71-ої науково-практичної конференції студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2019. С. 213-214.
37. Мокрій С.-А. І., Швець О. А. Вплив концепції сталого розвитку на формування дизайну предметно-просторового середовища. *Матеріали 72-ої науково-практичної конференції студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2020. С. 273-274.
38. Костюк М. В., Швець О. А. Екологічний контекст в дизайні середовища напряму мінімалізм на прикладі офісу фірми «Столярна майстерня ясен». *Матеріали 72-ої науково-практичної конференції студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2020. С. 275-276.
39. Швець О. А. Особливості дизайн-освіти в Німеччині. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця, 2020 р. С. 223-226.
40. Shwets O. A. Problems of the modern designers professional training: German scholars' standpoint. *Scientific Collection «InterConf», (72): with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Scientific Community: Interdisciplinary Research»*. Hamburg, 2021. 479 p.
41. Shvets O., Steblivska N. The role of prognostication in design. *AL-FARABI: proceedings of the 10-th International Conference on Social Sciences*. Araogir-Malatya, Turkey, 2021. P. 278-281.
42. Shvets O., Fyliak M.-K. Development of kinetic art in the territory of Germany. *AL-FARABI: proceedings of the 10-th International Conference on Social Sciences*. Araogir-Malatya, Turkey, 2021. P.298-302.
43. Швець О. А. Німецький промисловий дизайн в контексті сучасної дизайн-освіти в Україні. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. Хмельницький, 2021. С. 242-243.

44. Швець О. А. Дзеркала у дизайні сучасних інтер'єрів. *Функції дизайну в сучасному світі: виміри*: матеріали 4-тої Міжнародної науково-практичної конференції. Суми-Харків, 2021. С. 12-18.
45. Коломієць Д. І., Швець О.А., Бабчук Ю. М., Чадюк Г. Ф. Методи формування творчого мислення в майбутніх учителів мистецьких дисциплін і технологій. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конф.. Вінниця, 2021. С. 21-24.
46. Швець О., Стеблівська Н. Тенденції розвитку сучасного промислового дизайну в Німеччині. *Матеріали 73-ої науково-практичної конференції студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2021. С.34-38.
47. Швець О., Філяк К. Кінетичний дизайн: історія виникнення та розвиток у 21 столітті. *Матеріали 73-ої наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2021. С. 23-26.
48. Швець О. А. Вивчення німецького дизайну в персоналіях у підготовці майбутніх дизайнерів України. *Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration: proceedings of the International Conference*. Leipzig, 2021. P. 19-22.
49. Швець О. А., Коломієць Д. І., Бабчук Ю. М. Нова філософія сучасного дизайну та методологія організації дизайн-освіти. *Філософія культурно-мистецької освіти*: мат.-ли Всеукр. наук. конф. Київ. КНУКІМ. 2022. С.215-218.

Праці, які додатково відображають наукові результати дослідження

50. Швець О. А. Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни «Основи проектної графіки» для студентів спеціальності «Дизайн» денної форми навчання. Львів: НЛТУ, 2012. 14 с.
51. Швець О. А., Кравець М. З. Дослідження актуальності використання ручної графіки та комп'ютерних програм у діяльності дизайнера. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість*. 2013. № 39(1). С. 175-178.
52. Швець О. А. Рисований шрифт. Методичні вказівки. Львів: НЛТУ, 2018. 17 с.
53. Швець О. А., Макар З. Ю. Забезпечення мотивації до творчого саморозвитку завдяки участі в конкурсах і виставках. *Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції*. 2019. № 1. С. 49-53.
54. Коломієць Д. І., Бабчук Ю. М., Швець О. А. Розвиток здібностей до творчості за допомогою дизайнерської діяльності. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*. 2019. № 2. С. 3-6.
55. Швець О. А., Коломієць Д. І., Коломієць Т. Д. STEM–, STEAM– і STREAM– освіта як нова форма та найвищий рівень інтеграції знань. *Актуальні проблеми математики, фізики і технологій*. 2020. № 17. С.46-51.

56. Козак Т. С., Коломієць Д. І., Швець О. А. Застосування методу дизайн-мислення у професійній підготовці вчителів трудового навчання і технологій. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*. 2020. № 2. С. 34-38.
57. Швець О. А. Особливості проблематики отримання навичок командної роботи в сучасній дизайн-освіті. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи*. 2021. № 9(1). С. 49-55.
58. Швець О. А., Коломієць Д. І. Колір у просторово-глибинній композиції інтер'єру: навчально-методичний посібник. Вінниця : ВДПУ, 2021. 54 с.
59. Швець О. А. Конспект лекцій з дисципліни «Тенденції та перспективи розвитку сучасного дизайну». Львів: ЛНТУ, 2021. 126 с.

АНОТАЦІЯ

Швець О. А. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2022.

У дисертації проаналізовано особливості навчання в сучасних німецьких школах дизайну; здійснено структурний аналіз навчальних програм професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині; визначено сутнісні ознаки парадигми дизайн-мислення як основи німецької дизайн-освіти. З'ясовано, що дуальна система є визначальною в німецьких університетах, які готують дизайнерів. Зроблено висновок, що в більшості дизайнерських шкіл вдало поєднують інновації, міждисциплінарний підхід, міжнародну співпрацю, якість викладання та досліджень, практичну актуальність та індивідуальний кар'єрний розвиток.

Визначено особливості дуальної, додаткової, неперервної та дистанційної дизайн-освіти в Німеччині. Проаналізовано методологію дизайнерської діяльності в парадигмі сталого розвитку та принципи сучасної дизайн-освіти (науковості, систематичності, наступності, інтелектуалізації, індивідуалізації, колективної міждисциплінарної творчості, розвитку творчої індивідуальності, експериментального пропедевтичного формотворення, прикладної та промислової спрямованості, формування екологічного мислення, наставництва, інноваційності у методах викладання та оцінювання результатів навчання, академічної свободи) у дизайнерських школах Німеччини.

З'ясовано досягнення (дуальна форма навчання, технології формування дизайн-мислення, міждисциплінарний підхід, міжнародна співпраця) та проблеми (низька готовність студентів і викладачів дизайнерських шкіл до наукових досліджень) сучасної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині. Визначено напрями (організація випереджувального навчання, використання

проблемно-орієнтованого навчання, застосування дослідницьких методів у навчанні, підсилення практичної спрямованості навчання, особистісна орієнтація навчання, організація командної роботи студентів, створення умов для неперервного навчання впродовж життя, впровадження інтерактивних методів навчання, застосування методів евристичного навчання, організація навчання для сталого розвитку) та запропоновано методику імплементації німецького досвіду дизайн-освіти в професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні.

Доведено необхідність поєднання в професійній підготовці дизайнерів освітньої та науково-дослідної роботи викладачів і студентів за такими напрямками: гносеологія дизайну – вивчення дизайнерських способів пізнання; праксеологія дизайну – вивчення практик і процесів проєктування; феноменологія дизайну – вивчення форми та конфігурації артефактів, що потребує розвитку методологічної культури викладачів дизайну.

Ключові слова: дизайнер, дизайн-мислення, дизайнерські школи Німеччини, дизайн-освіта, методологія дизайнерської діяльності, німецький дизайн.

ABSTRACT

Shwets O. A. Theoretical and methodological principles of training future specialists in design schools in Germany. – Qualified scientific work on the rights of manuscript. Dissertation for the Degree of Doctor of Pedagogical Science in specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Vinnytsia, 2022.

The dissertation proves the need to analyze the methodology, essential characteristics, and main trends in the development of design education in Germany in order to use positive experience in the process of modernizing the Ukrainian designer training system. The author determines the new functions of design and design education (cultural, educational, developmental, diagnostic, innovative-creative, project-program, implementation, consolidation, integration) in the digitalization era, as well as the methodological innovations of modern design and requirements for training modern designers based on the German design progressive ideas analysis.

The peculiarities of education in modern German design schools are analyzed; a structural analysis of training programs for modern designers' professional training in Germany was carried out; essential features of the design-thinking paradigm as the basis of German design education are defined.

It has been found that the dual system is decisive in German universities that train designers. It was concluded that most design schools successfully combine innovations, interdisciplinary approach, international cooperation, teaching and research quality, practical relevance and individual career development.

The author summarizes: the features of dual, additional, continuous and distance design education in Germany; the methodology of design activity in the paradigm of sustainable development and the principles of modern design education (scientific, systematic, sequential, intellectualization, individualization, collective interdisciplinary creativity, creative individuality development, experimental propaedeutic form-making, applied and industrial orientation, formation of ecological thinking, mentoring, innovativeness in methods of teaching and evaluation learning outcomes, academic freedom).

The author found out the achievements and advantages (dual form of education, technologies for the formation of design thinking, international cooperation), as well as problems and shortcomings (low readiness of design schools students and teachers for scientific research) of modern professional designers training in Germany. The author also defined the direction (organization of anticipatory training, use of problem-oriented training, application of research methods in training, strengthening of the practical focus of training, personal orientation of training, organization of student teamwork, creation of conditions for continuous lifelong learning, implementation of interactive training methods, application of heuristic methods training, organization of training for sustainable development) and possible methods of implementation the German design education experience in the process of future designers professional training in Ukraine.

Based on the German design schools examples the dissertation describes the methods of design thinking development and the implementation of an integrative approach during the completion of STEAM-projects by students; examples of the use of German experience in designing and interior design in the future Ukrainian designers training are presented; the specifics of using computer graphics tools in educational design-projecting are revealed and the mechanisms of compliance with ecological and ethnic contexts in environmental design are proposed, taking into account the German experience; presented the methods developed by the author and tested in practice to activate the future designers' creative thinking and research activities.

The author proved the necessity of combining the educational and research work of teachers and students in the future designers professional training in the following directions: design epistemology – the study of designer ways of knowing; design praxeology – study of design practices and processes; design phenomenology – the study of the form and configuration of artifacts, which requires the high level of design teachers methodological culture development.

The author developed certain criteria (artistic-creative, innovative-pedagogical, scientific-methodological, acmeological, evaluative-reflective) and indicators, as well as tested the method of forming the design disciplines teacher's methodological culture in the following areas: involving design teachers in research activities, organizing their innovative pedagogical activity, updating the content of the future designers professional training in accordance with European standards.

Using the methods of mathematical statistics, the author proved that the involvement design disciplines teachers in scientific research may significantly affect

their methodological culture level and consequently the future designers' professional training quality.

Key-words: designer, design thinking, design schools, design education, methodology of design activity, German design.